



**NWSA-SOCIAL SCIENCES**

Received: September 2012

Accepted: January 2013

NWSA ID : 2013.8.1.3C0104

ISSN : 1308-7444

© 2013 www.newwsa.com

Fürüzan Aslan<sup>1</sup> Latif Gürkan Kaya<sup>1</sup>

Bülent Yılmaz<sup>1</sup> Atilla Atik<sup>2</sup>

İnönü University, Malatya-Turkey<sup>1</sup>

Malatya İl Orman İşl. Müd., Malatya-Turkey<sup>2</sup>

furuzan.aslan@inonu.edu.tr; gurkan.kaya@inonu.edu.tr

bulent.yilmaz@inonu.edu.tr; atikatilla@hotmail.com

**MALATYA KENT HALKININ DIŞ MEKAN BİTKİ TERCİHLERİNİN BELİRLENMESİ  
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**ÖZET**

Türkiye'nin coğrafi özellikleri ve buna bağlı olarak da iklim karakteristiklerinde kısa mesafeler arasında önemli değişimler olabilmektedir. Bu değişimler bir yandan ülkenin bitki florasındaki zengin tür çeşitliliğinin kaynağını oluştururken diğer taraftan birbirine yakın yöreler arasında bitki türü seçiminde farklılıklar oluşmasına neden olmaktadır. Bitki türü seçiminde yöresel farklılıkların oluşmasında yöre insanının dünya ve ülke genelinde oluşan zamana bağlı değişimlerle tarihsel süreç içerisinde şekillenen yaşam biçimleri ve alışkanlıkları da önemli derecede rol oynar. Malatya kentinde, halkın dış mekan bitki tercihlerinin belirlenmesi amacıyla 420 kişiye yüzyüze anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirilerek kent halkının bahçelerinde kullandıkları, kullanmak istedikleri dış mekan bitki tercihleri ve bu tercihlerin oluşmasında katkı sağlayan kültürel durum saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Dış Mekan Bitkileri, Tercih, Anket, Kentsel Yaşam, Malatya Kent Halkı

**A RESEARCH ON DETERMINATION OF OUTDOOR PLANTS PREFERENCE OF THE  
MALATYA URBAN COMMUNITY**

**ABSTRACT**

Characteristics of geographic features and climate of Turkey, accordingly, may be major changes at very short distances. These changes in plant flora of the country's rich diversity of species on the one hand, on the other hand is a major resource regions close to each other leads to the formation of differences in the selection of plant species. Regional differences in the selection of plant species in the formation of the local people of the world and across the country, time-dependent changes in lifestyles and eating habits are formed in the historical process plays an important role. In the city of Malatya, outdoors plant preferences of the people in order to determine has been conducted a face to face survey technique with 420 volunteers. Assessment of the survey results has been showed that residents' outdoor plant preferences for their gardens and the formation of these preferences that contribute cultural situation.

**Keywords:** Outdoor Plants, Preference, Survey, Urban Life, Malatya Urban Community

## 1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Doğadaki tüm bitkiler, hayvanlar ve insanlar bir dengenin ürünüdürler. Mitolojide bitkilerin tanrılar tarafından insanlara sunulan en değerli armağan olduğu olgusu mevcuttur. Tüm bitkiler insanlar için yaratılmış ve insanlığın ihtiyaçlarına sunulmuştur [1]. İnsan ile bitki arasındaki ilişkinin tarihi, insanlık tarihiyle özdeş olup, insanın varoluş sürecinin en başında bitkilerle olan ilişkisi başlamış ve bu ilişki günümüze kadar kesintisiz bir şekilde devam etmiştir [2]. Bitkiler, dünya için vazgeçilmez bir oksijen kaynağı olarak görev yaparlar. Fonksiyonları bununla da sınırlı kalmayıp insanların hizmetine yiyecek, yakacak ve inşaat malzemesi sağlamak gibi işlevsel kullanım değerine sahip olan bitkiler, tüm bunlara ek olarak doğal çevremize de estetik görünüm katarlar [3]. Tarihsel süreç boyunca insanlar yaşam alanlarının içinde ve dışında estetik oluşturma, rahatlatıcı bir ortam sağlamak için bitkilerden yararlanmışlardır. Bugün ise bitkiler kent bileşenlerinin ayrılmaz birer parçası konumundadırlar. Sanayileşmeyle paralel hızlı nüfus artışı ve özellikle nüfusun kentlerde yoğunlaşması ile baskı altında kalan bu alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik açık-yeşil alanlara, dolayısı ile bitkilere tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar ihtiyaç duyulmaktadır [4]. Birçok araştırmacı tarafından da belirtildiği üzere bitkilerin kent ekosistemlerine olan katkıları çok yönlüdür. Kentlerde ağaçlar; hava kirliliğini önleme, sıcaklığın dengelenmesi ile enerji tasarrufu sağlama, nem sağlama, fauna ve floraya yaşam ortamı hazırlama gibi [5, 6 ve 7], gürültüyü azaltma [3 ve 8], rüzgar, toz ve sera etkilerini azaltma [9-11], ışık yansımalarını önleme [3, 12 ve 13] gibi kent ekosistemlerine çok önemli katkılar sağlar.

Türkiye, coğrafi özelliklerinden dolayı bugünkü verilere göre 12000 civarında bitki taksonuna yaşam alanı sağlayan bir coğrafya üzerindedir [14]. Türkiye bu genetik zenginliğin yanı sıra endemik tür açısından da 3000'in üzerinde türe sahip olup endemizm oranı %34,4'dür. Kendi iklim kuşağı içerisindeki ülkelerle kıyaslandığında ülkemiz oldukça yüksek endemizm oranı ile dikkat çekmektedir [15].

Bununla beraber Türkiye'de kentleşme ile birlikte kentler ve çevresinde yer alan araziler ekonomik anlamda gittikçe değer kazanmaktadır. Bugün kent planlama çalışmalarında halen yerel yönetimler ve planlayıcılar tarafından rant olgusu nedeniyle kentte yeterli nicelik ve nitelikte yeşil alan ayrılmamaktadır. Esasen kentlerde doğal alanlara yakın veya komşu alanlar diğer yerlere göre daha değerlidir. İnsanların gelir düzeylerinin normal yaşam seviyesinin üzerine çıkmasına paralel olarak evleri ve bahçeleri için çiçek ve bitkiler satın almaya başlaması, doğa eksenli aktivite ve hobilerle uğraşmaları ve bahçeli evlere olan taleplerinin artması insanların doğa ile iç içe olmaktan çeşitli faydalar elde ettiklerine dair göstergeler olarak yorumlanmaktadır [16 ve 17].

Ülkeler ekonomik kalkınma planlarını oluştururken insan için daha iyi yaşam koşullarının elde edilme olgusunu temel hedef olarak belirler. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için, sektörel ve özel her türlü fiziksel planlama çalışmasında, ekonomik değerlendirmelerin yanında, çevre etkileşiminin ve sosyal rantın irdelenmesi akılcı olan yoldur. Doğanın bir parçası olan insanın biyolojik, fizyolojik, gereksinimleri ile birlikte ruhsal ve toplumsal gereksinmelerine uygun mekanların oluşturulması, doğal olarak mevcut olanlarının korunması ve geliştirilmesi, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmanın kaçınılmaz gereğidir [18].

İçinde bulunduğumuz yüzyılda insanoğlu çarpık kentleşme, sanayileşme ve nüfus artışının getirdiği çevre sorunları ile karşı

karşıya kalmıştır. Git gide parçası olduğu doğadan daha fazla kopan, çok katlı beton yığınları arasında, egzoz ve baca gazlarıyla kirletilen bir havayı teneffüs etmek zorunda kalan insan, yeşil alanların doğaya duyulan özlemi gidermesinin yanı sıra kendi fiziksel ve ruhsal sağlığı için önemini daha iyi anlamaktadır. Günümüzde Avrupa ülkelerinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı 8-12 m<sup>2</sup>'dir. Bu rakam Türkiye'de ise ortalama 2m<sup>2</sup> ile Avrupa ülkelerinin oldukça gerisindedir. Oysa son zamanlarda gündemde olan, Türkiye için bir aşama kabul edilen, sosyal, ekonomik ve politik açıdan standartlarına uymak için çaba sarf edilen Avrupa Birliği için kişi başına düşen yeşil alan miktarının da bir standart olduğu unutulmamalıdır. Gerek bu standardı yakalamak, gerekse artan çevre sorunları azaltmak için kent ve yakın çevresinde yeşil dokuyu artırma çabaları beraberinde artan dış mekan bitkileri gereksinimi ortaya çıkarmaktadır [23 ve 24].

Bir bahçenin yeşil örtüsünü oluşturmaya yarayan bütün bitkiler, dış mekan bitkileri olarak adlandırılır. Bahçenin canlı dekorunu oluşturan bu malzeme, bitki aleminin büyük ağaçları başta olmak üzere, ağaççıklar, çalılar, sarmaşıklar, tek yıllık, iki yıllık veya çok yıllık otsu bitkiler, yani kökü yerde sürekli kalabilen soğanlı, yumrulu veya rizumlu otsu bitkiler ile çim bitkileri ve su bitkilerinden oluşur [22].

2009 yılı verilerine göre Türkiye süs bitkileri üretiminin %59'unu dış mekan bitkileri, %3'ünü iç mekan bitkileri, %36'sını kesme çiçekler ve %2'sini doğal çiçek soğanları oluşturmaktadır [25].

Anadolu'nun iklim karakteristikleri, coğrafi özellikleri, toprak verimliliğine bağlı olarak farklı birçok bitki türüne ev sahipliği yapması Türk bahçesi karakteristiğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Önceleri etrafı çevrilmiş alan olarak basit tanımı yapılan bahçe zamanla, belirli sınırları olan ve insanlar tarafından amaçlara göre planlanıp düzenlenmiş mekan olarak gelişmiş, insanların doğayla bütünleşmek, doğaya daha yakın olmak amacı ile oluşturdukları yaşam alanı haline gelmiştir [19]. Türk bahçelerinde bitkisel materyallerin kullanımları incelendiğinde, bitkilerin türü ne olursa olsun soliter olarak kullanımının yaygın olduğu, bitkilerin birbirlerine çok bitişik dikilmedikleri görülmektedir [20]. Türk bahçesinde genellikle estetik ve işlevsellik bir aradadır. Bahçede meyve, sebze ve süs bitkileri bahçenin yeşil dokusunda birlikte kullanılmıştır. Bitki kullanımı, günlük gereksinimleri karşılayacak şekildedir. Meyve ağaçlarının işlevi ekonomik yönden görünse de, asıl amaç gölge ve gizlilik yaratmaktır [21].

Türkiye'de konut bahçelerinde çalı kullanımı pek yaygın değildir. Bitkilerin bireysel kullanımına bağlı olarak, çoklu öğeler kullanılarak oluşturulmuş kompozisyonlardan kaçınılmış olması bunun nedenleri arasında sayılabilir. Bu nedenle ağaç ve çalının birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkan tasarımlara pek rastlanılmamaktadır. Ayrıca çalıların bahçeye görsel bir güzellik dışında ürün sağlama açısından pek bir şey katmaması da çalıların fazla kullanılmamasının nedenlerinden birisidir. Çalılar yere yakın olduklarından, bahçede belli bir alan kaplarlar ve belirgin bir meyve üretimleri de yoktur. Ev bahçelerinde bulunma frekanslarına bağlı sıralamayla dut, erik, badem, kayısı, şeftali, kiraz, nar ve yenedünya hem çiçeklerinin güzellikleri hem de meyveleri için sıkça kullanılmışlardır [20].

Adını Hititler döneminde "meyve bahçesi" anlamına gelen "Melitue, Maldiya, Melita" kelimelerinden alan Malatya kenti, son yıllarda hızlı kentleşme sürecinde olup, yoğun insan nüfusunun barındığı, konut ve yeni yerleşim yerlerinin hızla büyüdüğü bir il konumundadır. Malatya'nın, Anadolu ile Mezopotamya arasında geçit

veren yol güzergâhında olması, tarihin ilk çağlarından bu yana çeşitli medeniyetlerin, il ve çevresinde yaşamasına sebep olmuştur.

Malatya, dünya yaş kayısı üretiminde %11, dünya kuru kayısı üretiminde ise yaklaşık %70'lik bir paya sahiptir. Bu rakamların ışığında kentin, "Dünya Kayısı Başkenti" ünvanı ile anılmayı hak ettiği bir gerçektir. Malatya kayısı dışında elma, üzüm, dut, badem, şeftali, ceviz, armut, vişne, kiraz gibi çok çeşitli meyvelerden oluşan bir ürün yelpazesine sahiptir. Türkiye genelinde meyve üretimi yapılan alan, tarım yapılan toplam alanın %6,3'ü iken Malatya'da meyve üretimi yapılan alan %22 civarında olup, ülke ortalamasının yaklaşık 3,5 katıdır [28]. Yukarıda sözü edilen rakamlarla zengin bir meyve ve bitki kültürüne sahip olan kentte, halkın ev bahçelerinde mevcut dış mekan bitki türleri ve güncel bitki türü talepleri belirlenmeye çalışılmıştır.

## 2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de yaşanan nüfus artışı ve sanayileşme sürecine paralel olarak kentlerde hızlı ve çarpık bir yapılaşma ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak halen devam etmekte olan bu süreç, kent halkını günden güne doğadan uzaklaştırmaktadır. Böylece rekreasyon ihtiyacını kentsel yaşam alanlarında karşılamakta güçlük çeken kent insanı için, açık yeşil alan sistemi içinde yer alan parklar, çocuk oyun alanları, ev bahçeleri vb. önemli bir görev üstlenmektedir. Bu alanlardaki bitki örtüsü de doğal ortamların algılanması bakımından vazgeçilmez unsurlar olarak değerlendirilmektedir.

Bir alana getirilecek bitki türlerinin seçiminde, coğrafi özellikler ve buna bağlı olarak da iklim karakteristikleri önemli kriterler olarak gözüke de bölgesel ve yerel kültürel farklılıklar da önemli rol oynamaktadır. Bu farklılıkların oluşmasında önemli etmenler, yerel halkın dünya ve ülke genelinde oluşan zamana bağlı değişimleri ile tarihsel süreç içerisinde şekillenen yaşam biçimleri, alışkanlıkları vb davranışlarıdır. Bu kapsamda, örnek çalışma alanı olarak seçilen Malatya kentinde, halkın dış mekan bitki tercihlerinin belirlenmesi amacıyla anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değerlendirilerek kent halkının bahçelerinde kullandıkları, kullanmak istedikleri dış mekan bitki tercihleri, bu tercihlerin oluşmasında katkı sağlayan tarihsel birikimin oluşturduğu kültürel durumlarıyla birlikte tespit edilmeye çalışılmıştır.

## 3. MATERYAL VE YÖNTEM (MATERIAL AND METOD)

Çalışmanın ana materyalini Malatya kentinde dış mekan bitkilerine olan talebi şekillendiren kent halkı oluşturmaktadır. Araştırma, Malatya kent merkezinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kentin bitki yetiştiriciliği açısından önem arz eden doğal çevre koşulları, Malatya iline ait yıllık rapor, istatistik ve envanter bilgileri ile daha önceden konuyla ilgili olarak yapılmış araştırmalar yardımcı materyal olarak kullanılmıştır.

Malatya ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzasında ve Adıyaman, Malatya, Elazığ, Bingöl, Muş, Van çöküntü alanının güneybatı ucunda yer almaktadır. Komşuları doğuda Elazığ ve Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Kahramanmaraş, kuzeyde Sivas ve Erzincan illeridir. İl topraklarının yüzölçümü 12313 km<sup>2</sup> olup, 35°54' ve 39°03' kuzey enlemleri ile 38°45' ve 39°08' doğu boylamları arasında kalmaktadır. Malatya, Sultansuyu ve Sürgü çayı vadileri ile Akdeniz'e, Tohma Vadisi ile İç Anadolu'ya, Fırat Vadisi ile Doğu Anadolu'ya açılarak bu bölgeler arasında bir geçiş alanı oluşturur. Malatya genel olarak yüksek plato ve dağlardan oluşan bir arazi yapısına sahiptir. İl

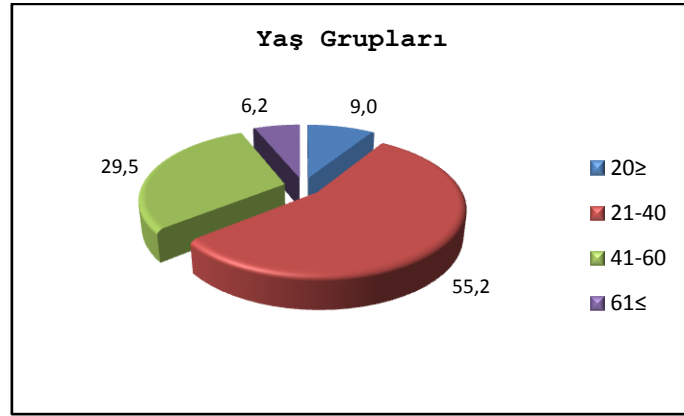
genelinde ortalama yükseklik 750-1000 m olup kent merkezinin ortalama yüksekliği ise 960 m'dir. Güneydoğu Toroslar'ın yüksek batı kısmını oluşturan sıradağlar, ilin güneyinde geniş yer kaplar. Malatya arazisinin çok büyük bir kısmını tarıma elverişli arazi ile çayır ve mera alanları oluşturmaktadır. Toplam yüzölçümün %34'ünü tarım alanları, %47'sini çayır ve mera arazisi teşkil etmektedir [28,29].

Kentte genel olarak karasal iklim tipi hakimdir. Denizden yüksekliği 950 m ve kent merkezine yaklaşık 8 km. uzaklıktaki Malatya Meteoroloji Müdürlüğü uzun yıllar (1970-2011) iklim verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 14°C'dir. Ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ay Temmuz (27,5°C) , en düşük olduğu ay ise Ocak'dır (0°C). En yüksek sıcaklık ortalaması 34,1°C (Temmuz), en düşük sıcaklık ortalaması ise -2,9°C (Ocak)'dır. Yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 93, donlu günler sayısı 69, yıllık toplam yağış miktarı ortalaması 372,7 mm'dir [30]. Thorntwaite yöntemine göre Malatya ilinin; yarı kurak az nemli, oldukça sıcak, su fazlalığının kış mevsiminde yaşandığı görülmektedir. Malatya Meteoroloji İstasyonu verilerine göre, su eksiğinin nisan ayında başladığını, Temmuz ve Ağustos aylarında ise en yüksek düzeye ulaşarak Ekim ayı sonuna kadar devam ettiği anlaşılmaktadır [29].

Malatya kent halkının dış mekan bitkilerine yönelik taleplerinin belirlenmesi amacı ile binde bir yöntemi [26] kullanılarak belirlenen örneklem üzerinde, yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı 2011 yılı verilerine göre Malatya İli merkez ilçe nüfusu 419959 olarak verilmiştir [27]. Bu veriden hareketle anketin uygulanacağı örneklem büyüklüğü 420 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın tüm kent halkının görüşünü yansıtabilmesi amacıyla anketler evlerde, sokaklarda, meydanlarda, parklarda, kiraathanelerde, alışveriş mekanlarında, kamu ve özel sektöre ait iş yerlerinde yapılmıştır. Kent halkı ile yapılan ankette katılımcıların demografik özellikleri (5 soru), yaşadıkları ev tipi ve boş zaman değerlendirme tercihleri (3 soru), dış mekan bitkilerine olan talepleri (5 soru) ile ilgili toplam 13 soru sorulmuştur. Kent halkının dış mekan bitkilerine olan talebinin belirlenmesi evresinde standart formlar aracılığıyla uygulanan anketlerin değerlendirilme işlemleri ile katılımcıların tercihleriyle ilgili verilerin istatistiksel denetimleri için uygulanan Ki-Kare Testleri, SPSS (Statistical Program of Scientific Search) 15.0 istatistik programının yardımıyla gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlara ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

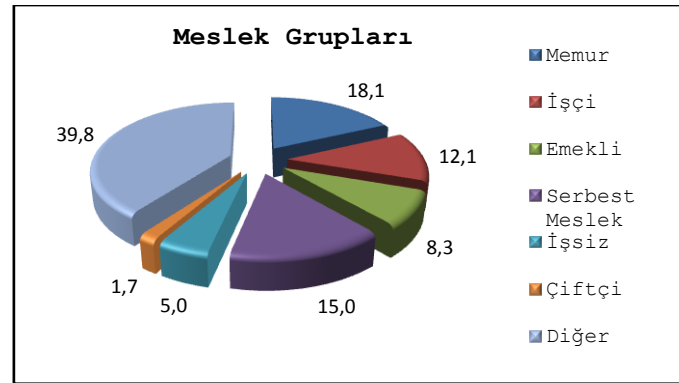
#### 4. BULGULAR (FINDINGS)

Ankete katılanların %51,7'si erkek, %48,3'ü kadındır; %61,2'si evli, %38,8'i bekar. Ankete katılanların %9'u 20 yaş ve altı grubunu, %55,2'si 21-40 yaş grubunu, %29,5'i 41-60 yaş grubunu, %6,2'lik kısmı ise 61 yaş ve üzeri grubunu oluşturmaktadır (Şekil 1).



Şekil 1. Katılımcıların yaş grupları  
(Figure 1. Age groups of volunteers)

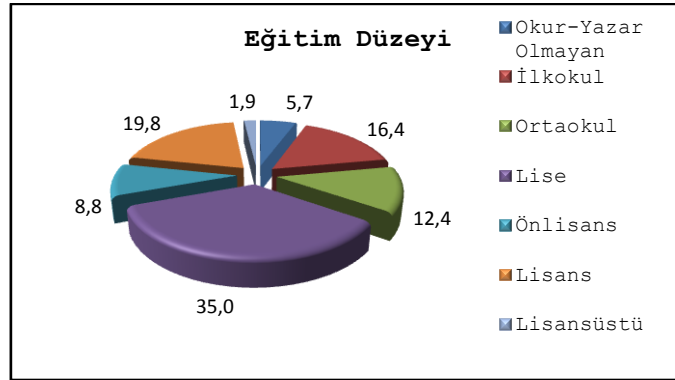
Katılımcıların yaş ortalaması 36,1 olup en küçüğü 15, en büyüğü ise 88 yaşındadır. Ankete katılanların meslek durumları ise; memurlar %18,1, işçiler %12,1, emekliler %8,3, serbest meslek sahipleri %15, işsizler %5, çiftçiler %1,7, diğer (öğrenci ve ev hanımları) %39,8 olarak belirlenmiştir (Şekil 2).



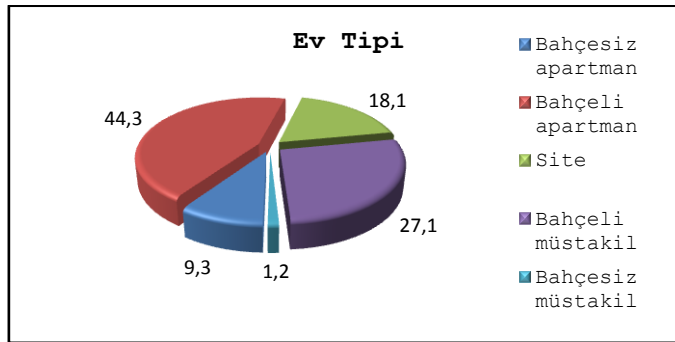
Şekil 2. Katılımcıların meslek grupları  
(Figure 2. Profession groups of volunteers)

Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde; %5,7 okuma-yazma bilmeyen grubu, %16,4 ilkokul, %12,4 (52 kişi) ortaokul, %35 (147 kişi) lise, %8,8 önlisans, %19,8 lisans ve %1,9 lisansüstü eğitim almış grubu oluşturmaktadır (Şekil 3).

Oturdukları evde ev sahibi olanlar %59,3 ve kiracı olanlar ise %40,7'dir. Bahçesiz apartmanlarda oturanlar %9,3, bahçeli apartmanlarda oturanlar %44,3, sitelerde oturanlar %18,1, bahçeli müstakil evlerde oturanlar %27,1 ve bahçesiz müstakil evlerde oturanlar ise %1,2'dir (Şekil 4). Malatya kent merkezinde genel gözlem sonuçlarına göre sitelerin de bahçeli oldukları göz önüne alınarak, ankete katılanların yaşadıkları binalar bahçeye sahip olma durumlarına göre kategorize edildiklerinde, %89,5'inin bahçeli, %10,5'inin bahçesiz olduğu belirlenmiştir.

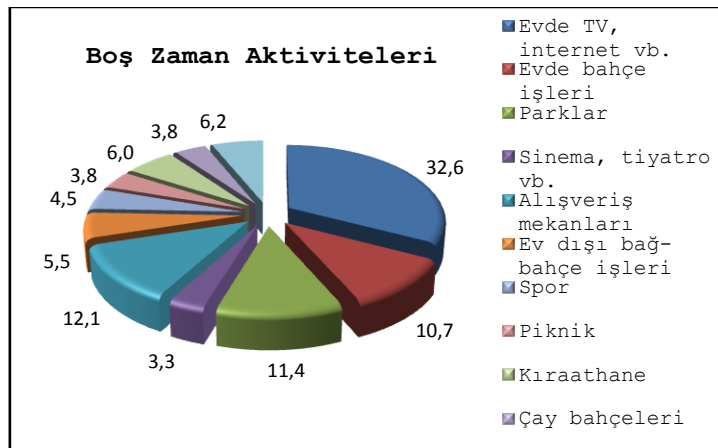


Şekil 3. Katılımcıların eğitim düzeyleri  
(Figure 3. Education levels of volunteers)



Şekil 4. Katılımcıların yaşadıkları ev tipleri  
(Figure 4. Household types of volunteers)

Ankete katılanların %32,6'lık bir oran ile büyük çoğunluğu evde TV, internet, kitap okuyarak vb. aktivitelerle boş zamanlarını değerlendirirken, %10,7'si evde bahçe işleri yaparak, %11,4'ü parklarda, %3,3'ü sinema, tiyatro vb. etkinlikler ile %12,1'i alışveriş mekanlarında, %5,5'i ev dışında bağ-bahçe işleri ile uğraşarak, %4,5'i spor, %3,8'i piknik yaparak, %6'sı kiraathanelerde, %3,8'i çay bahçelerinde değerlendirdiklerini belirtmektedirler. Geriye kalan %6,2'lik kesim ise, iş ve yaşam gereksinimlerini gerçekleştirmenin dışında boş vakitlerinin olmadığını ifade eden grubu oluşturmaktadır (Şekil 5).



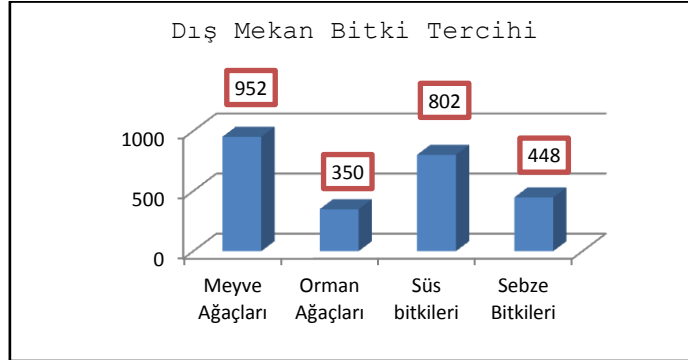
Şekil 5. Katılımcıların boş zaman aktiviteleri  
(Figure 5. Leisure activities of volunteers)

Katılımcılara bahçelerinde yetiştirdikleri ya da yetiştirmek istedikleri dış mekan bitkileri sorulduğunda verdikleri cevaplara göre tercihleri a (meyve ağaçları), b (orman ağaçları), c (süs bitkileri, çalılar, çiçekler) ve d (sebze bitkileri) olarak 4 temel grup altında 15 farklı kombinasyonda toplanmıştır. Tablo 1 incelendiğinde, katılımcıların %19,5'i bahçelerinde dış mekan bitkisi olarak yalnızca meyve ağaçlarını, %18,1'i yalnızca süs bitkilerini, %11,9'u meyve ağaçları ve süs bitkilerini birlikte, %11'i meyve ağaçları ve sebze bitkilerinden oluşan kombinasyonları tercih ettiği görülmektedir. %61,9'u içinde meyve ağaçlarının da bulunduğu kombinasyonları tercih ederken, %54,3'lük bir kesim ise içerisinde süs bitkilerinin de bulunduğu kombinasyonları tercih etmektedir. Bu sonuca göre, işlevsellik ve estetiğin birlikte harmanlandığı Türk bahçe karakteristiği ile Malatya kent halkının dış mekan bitki talepleri arasında uyum olduğu belirtilebilir.

Tablo 1. Dış mekan bitki tercihi kombinasyon grupları  
(Table 1. Combination groups of outdoor plant preference)

Grup	a	b	c	d	ab	ac	ad	bc	bd	cd	abc	abd	acd	bcd	abcd
Katılımcı (Adet)	82	29	76	13	14	50	46	21	4	15	6	4	36	2	22
Katılımcı (%)	19,5	6,9	18,1	3,1	3,3	11,9	11,0	5,0	1,0	3,6	1,4	1,0	8,6	0,5	5,2

Anketlerdeki tercih sıralaması dikkate alınarak yapılan puanlama sonucu, kent halkının bahçelerinde bulunmasını istediği dış mekan bitkileri arasında meyve ağaçları 952 puan alarak ilk sırada yer alırken, süs bitkileri 802, sebze bitkileri 448 ve orman ağaçları ise 350 puan ile son sırada yer almıştır (Şekil 6).



Şekil 6. Ankete katılanların dış mekan bitki tercihi puanları  
(Figure 6. Scores of the outdoor plant preference of volunteers)

Katılımcıların dış mekan bitki tercihleri arasında istatistiksel manada anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için yapılan Ki-Kare Testi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2'ye göre ankete katılanların dış mekan bitki tercihlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ( $p=0,000$ ,  $p<0,05$ ).

Tablo 2. Dış mekan bitki tercihleri Ki-Kare Testi sonuçları  
(Table 2. Chi-Square test results of the outdoor plant preferences)

Dış Mekan Bitki Tercihi	
Chi-Square	324,286 <sup>a</sup>
df	14
Asymp. Sig.	0,000



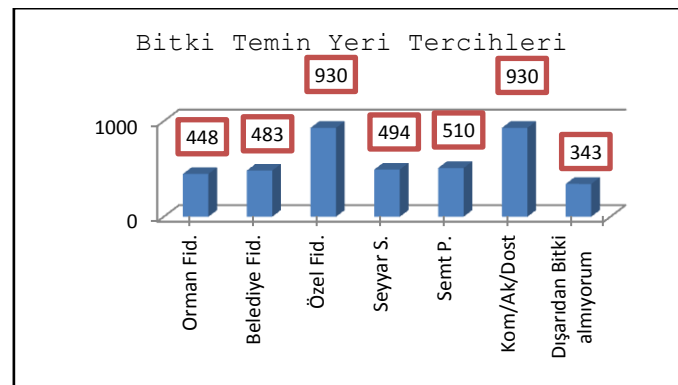
Kent halkının bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerini temin ettikleri yer tercihlerinin belirlenmesi amacıyla, katılımcılara bahçelerinde yetiştirdikleri ya da yetiştirmek istedikleri dış mekan bitkilerini nerelerden temin ettikleri sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplara göre tercihleri, a (Orman Fidanlığı), b (Belediye Fidanlığı), c (Özel Fidanlıklar, çiçekçiler), d (seyyar satıcılar), e (semt pazarları), f (komşu/akraba/dost) ve g (dışarıdan bitki materyali almıyorum) olarak 7 temel grupta toplanmıştır. Bu gruplardan g temel grubu, tercihlerde diğer gruplarla kombinasyon oluşumuna dahil edilmemiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Dış mekan bitki temin tercihi kombinasyon grupları  
 (Table 3. Combination groups of choice availability of the outdoor plant preference)

Grup	a	b	c	d	e	f	g	abc	abe	acdf	acf	ade
Katılımcı (Adet)	29	20	73	27	28	59	51	12	4	8	12	3
Katılımcı (%)	6,9	4,8	17,4	6,4	6,7	14	12,1	4,0	1,9	2,9	3,3	3,1
Grup	bc	bcd	bce	bde	be	bf	cd	ce	cf	de	df	ef
Katılımcı (Adet)	8	10	3	2	6	8	1	1	14	11	13	17
Katılımcı (%)	1,9	2,6	0,7	1,9	1,4	2,9	1,0	0,2	2,4	0,7	0,5	0,2

Tablo 3 incelendiğinde katılımcı tercihlerinin 24 farklı kombinasyondan oluştuğu görülmektedir.

Anketlerdeki tercih sıralaması dikkate alınarak yapılan puanlama sonucu, kent halkı tarafından bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerinin temin ediliş tercihlerinde özel fidanlık ve komşu/akraba/dost 930 puan alarak ilk sırayı paylaşırken, semt pazarları 510, seyyar satıcılar 494, Belediye Fidanlığı 483 ve Orman Fidanlığı 448 puan toplamıştır. Son sırada ise "dışarıdan bitki materyali almıyorum" tercih grubu yer almıştır (Şekil 7). Her iki değerlendirmeden de anlaşılacağı üzere, Malatya kent halkının bahçelerinde kullanmak üzere dışarıdan dış mekan bitki talebi mevcut olup halkın çoğunluğu bu taleplerini özel fidanlıklar ile komşu, akraba ve dostlarından oluşan sosyal çevrelerinden karşılamaktadırlar.



Şekil 7. Ankete katılanların dış mekan bitkilerini temin ettikleri yer tercihleri

(Figure 7. Preferred procurement area of outdoor plants of volunteers)

Katılımcıların dış mekan bitkilerini temin ettikleri yer tercihleri arasında istatistiksel manada anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için yapılan Ki-Kare Testi sonuçları Tablo

4'de verilmiştir. Tablo 4'e göre, ankete katılanların dış mekan bitkilerini temin ettikleri yer tercihleri arasında istatistiksel olarak ( $p < 0,05$ ) güven düzeyinde anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ( $p = 0,000$ ).

Tablo 4. Katılımcıların dış mekan bitki temini yer tercihleri Ki-Kare Testi sonuçları

(Table 4. Chi-Square test results of preferred procurement area of outdoor plants of volunteers)

Dış Mekan Bitki Temin Yeri Tercihi	
Chi-Square	57,933 <sup>a</sup>
df	6
Asymp. Sig.	0,000

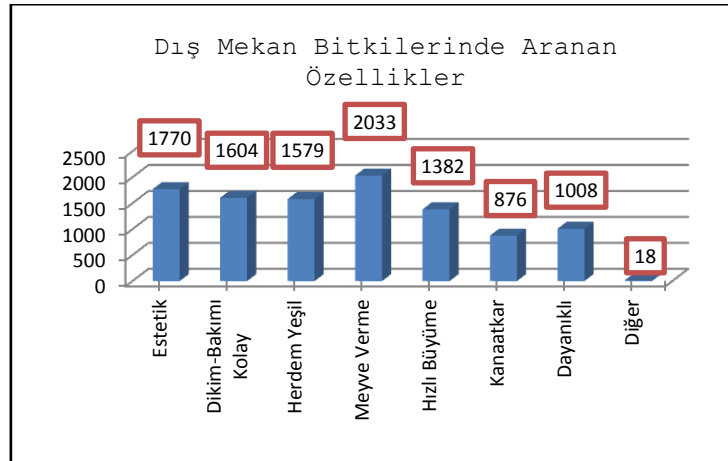
Kent halkının ev bahçelerinde kullandıkları ya da kullanmayı düşündükleri bitkilerde aradıkları özellikler incelendiğinde; ankete katılanların %30,5'i bitkilerin çiçek, yaprak, gövde güzelliği, bitki formu, renk, doku, uyum, vb. gibi estetik özelliklerini ön planda tutarken, %31,2'si ise meyve verme özelliğine sahip olması yönünde tercih belirtmiştir. Bunları sırasıyla %13,1 ile herdemyeşil olması, %10 ile dikim ve bakımının zor olmaması, %8,1 ile hızlı büyüme, %3,8 ile hastalıklara karşı dayanıklı olma seçenekleri izlemekte olup, iklim ve toprak istekleri bakımından kanaatkâr olma özelliğini tercih etme oranı %3,1 olarak belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılardan 1 kişi (%0,2) bu soruda "diğer" seçeneğini işaretlemiş ve kendisi için bahçesinde kullanacağı bitkinin egzotik bir tür olma özelliğinin en önemli tercih nedeni olduğu yönünde görüş belirtmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcılar tarafından dış mekan bitkilerinde ön planda tutulan bitki özellikleri

(Table 5. Characteristics of preferred outdoor plants by the volunteers)

Ön Planda Tutulan Bitki Özelliği	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Yüzdesi
Estetik durum	128	30,5
Dikim ve bakımının zor olmaması	42	10,0
Herdem yeşil olma	55	13,1
Meyve verme	131	31,2
Hızlı büyüme	34	8,1
İklim/toprak istekleri bakımından kanaatkâr olma	13	3,1
Hastalıklara karşı dayanıklı olma	16	3,8
Diğer (Egzotik tür olma)	1	0,2
Toplam	420	100

Anketlerdeki tercih sıralaması dikkate alınarak yapılan puanlama sonucu, kent halkı tarafından bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerinde aranılan özellikler arasında meyve verme özelliğine sahip olan bitkiler 2033 puanla ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla estetik özelliğe sahip olan bitkiler 1770 puan, dikim ve bakımı kolay olanlar 1604 puan, herdemyeşil olma özelliğine sahip olanlar 1579 puan, hızlı büyüme 1382 puan, böcek/mantar/virüs/parazit vb. gibi bitki zararlılarına karşı dayanıklı olma 1008 puan ve 876 puan ile iklim/toprak istekleri bakımından kanaatkâr olan bitkiler izlemektedir. Tercih sıralamasında sadece 3 katılımcının tercihlerine dahil ettiği ve toplamda 18 puan ile son sırada bulunan "diğer" seçeneği yer almaktadır (Şekil 8).



Şekil 8. Dış mekan bitkilerinde aranan özellikler  
(Figure 8. Requirements to be met for outdoor plants)

Katılımcılar arasında dış mekan bitkilerinde aranan özellikler konusunda istatistiksel manada anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için yapılan Ki-Kare Testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6'ya göre, ankete katılanlar arasında bahçelerinde kullanmayı tercih ettikleri dış mekan bitkilerinde aranan özellikler bakımından istatistiksel olarak ( $p < 0,05$ ) güven düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ( $p = 0,000$ ).

Tablo 6. Dış mekan bitkilerinde aranan özelliklere ait Ki-Kare Testi sonuçları

(Table 6. Chi-Square test results of requirements to be met for outdoor plants)

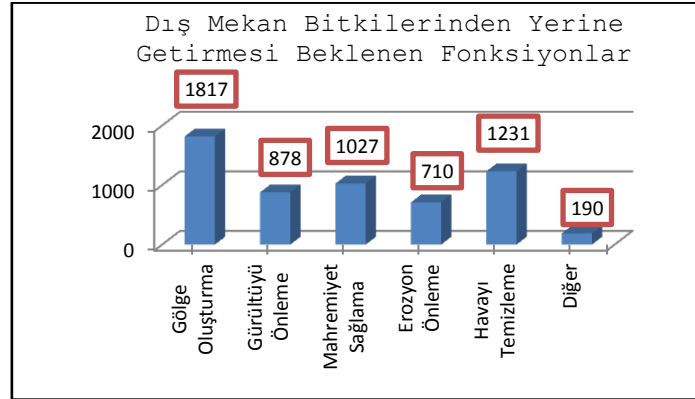
Dış Mekan Bitkilerinde Aranılan Özellikler	
Chi-Square	340,305 <sup>a</sup>
df	7
Asymp. Sig.	0,000

Katılımcıların dış mekan bitkilerinden yerine getirmesini beklediği en önemli fonksiyon %53,1'lik bir tercih oranı ile gölge oluşturma fonksiyonudur. Ankete katılanların %15,2'si havayı temizleme, %11,9'u mahremiyet sağlama, %6,7'si erozyon önleme ve %5,7'si ise bitkilerin gürültüyü önleme fonksiyonunu yerine getirmesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %7,4'ü tarafından, "diğer" seçeneği altında, esas olarak bitkilerden beklenen fonksiyonlardan ziyade, daha çok bitki özelliği başlığı altında değerlendirilmesinin daha uygun olduğu düşünülen ekonomik değer, verimli olma ve gıda üretimi şeklinde açıklamalardan oluşmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Katılımcıların dış mekan bitkilerinden beklediği fonksiyonlar  
(Table 7. Expected functions of outdoor plants by volunteers)

Bitkilerden Beklenen Fonksiyonlar	Katılımcı Sayısı	Katılımcı Yüzdesi
Gölge oluşturma	223	53,1
Gürültüyü önleme	24	5,7
Mahremiyet sağlama	50	11,9
Erozyonu önleme	28	6,7
Havayı temizleme	64	15,2
Diğer	31	7,4
Toplam	420	100

Anketlerdeki tercih sıralaması dikkate alınarak yapılan puanlama sonucu, kent halkı tarafından bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerinden yerine getirmesini beklenen fonksiyonlar arasında gölge oluşturma 1817 puanla ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla havayı temizleme 1231 puan, mahremiyet sağlama 1027 puan, gürültüyü önleme 878 puan, erozyon önleme fonksiyonu 710 puan ile izlemektedir. Tercih sıralamasında 18 puan ile son sırada ise "diğer" seçeneği yer almaktadır (Şekil 9).



Şekil 9. Dış mekan bitkilerinden yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar

(Figure 9. Functions are expected to be accomplished from outdoor plants)

Katılımcılar arasında dış mekan bitkilerinden yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar bakımından istatistiksel manada anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için yapılan Ki-Kare Testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir. Tablo 8'e göre, ankete katılanlar arasında bahçelerinde kullanmayı tercih ettikleri dış mekan bitkilerinden yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar açısından istatistiksel olarak ( $p < 0,05$ ) güven düzeyinde anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ( $p = 0,000$ ).

Tablo 8. Beklenen fonksiyonlara ait Ki-Kare Testi sonuçları  
(Table 8. Chi-Square test results of expected functions)

Dış Mekan Bitkilerinden Beklenen Fonksiyonlar	
Chi-Square	417,800 <sup>a</sup>
df	5
Asymp. Sig.	0,000

Malatya kentinde bahçeli apartman, bahçeli müstakil ve site bahçelerinde, mevcut dış mekan bitki profili genel hatlarıyla ortaya

konmak istenmiştir. Bu amaçla yaşadıkları alanlarda boyutlarına bakılmaksızın bahçesi bulunan anket katılımcılarına, bahçelerinde yer alan başlıca bitki türlerinin neler olduğu sorusu yöneltildi. Alınan cevapların tasnifi sonucu katılımcıların bahçelerinde 83 farklı tür bitkinin bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Katılımcıların bahçelerinde bulunan bitki türleri  
 (Table 9. Plant species in the gardens of volunteers)

1	<i>Abies</i> sp.	Göknar	1	43	<i>Matricaria</i> sp.	Papatya	2
2	<i>Acer negundo</i> L.	Akçaağaç	1	44	<i>Mentha piperita</i> L.	Nane	11
3	<i>Aesculus hippocastanatum</i> L.	At Kestanesi	1	45	<i>Morus alba</i> L.	Dut	80
4	<i>Amygdalus communis</i> L.	Badem	4	46	<i>Narcissus</i> L.	Nergis	8
5	<i>Berberis x thunbergia</i>	Kadın Tuzluğu	3	47	<i>Nepeta cataria</i> L.	Kedi Nanesi	1
6	Cactaceae	Kaktüs	4	48	<i>Olea europaea</i> L.	Zeytin	1
7	<i>Capsicum annum</i> L.	Biber	12	49	Orchidaceae sp.	Orkide	2
8	<i>Carpinus betulus</i> L.	Gürgen	1	50	<i>Pelargonium graveolens</i> L'Her Ex Ait.	Sardunya	17
9	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	1	51	<i>Phoenix dactylifera</i> L.	Hurma	3
10	<i>Cedrus libani</i> A. Rich.	Lübnan Sediri	8	52	<i>Picea orientalis</i> (L.) Link.	Doğu Ladini	7
11	<i>Chamaerops excelsa</i> Thunb.	Palmiye	2	53	<i>Picea pungens</i> 'Glauca'	Mavi Ladin	2
12	<i>Chamaerops humilis</i> L.	Bodur Palmiye	1	54	<i>Pinus nigra</i> Arnold ssp. <i>pallasiana</i> (Lamb.) Holmboe	Anadolu Karaçamı	107
13	<i>Chrysanthemum</i> L.	Kasımpatı	8	55	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Sarıçam	1
14	<i>Citrullus lanatus</i> L.	Karpuz	2	56	<i>Platanus orientalis</i> L.	Çınar	14
15	<i>Cornus alba</i> 'Sibirica'	Süs Kızılcığı	1	57	<i>Populus nigra</i> 'italica'	Karakavak	17
16	<i>Corylus avellana</i> L.	Fındık	1	58	<i>Primula veris</i> L.	Çuha Çiçeği	1
17	<i>Cotoneaster</i> sp.	Dağ Muşmulası	1	59	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Kayısı	176
18	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	Alıç	11	60	<i>Prunus avium</i> L.	Kiraz	75
19	<i>Cucumis melo</i> L.	Kavun	12	61	<i>Prunus cerasus</i> L.	Vişne	39
20	<i>Cucumis sativus</i> L.	Salatalık	21	62	<i>Prunus domestica</i> L.	Erik	67
21	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne	Bal Kabağı	11	63	<i>Prunus laurocerasus</i> L.	Karayemiş	1
22	<i>Cupressus</i> sp.	Servi	8	64	<i>Prunus persica</i> L.	Şeftali	20
23	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Ayva	5	65	<i>Punica granatum</i> L.	Nar	12
24	<i>Diospyros kaki</i> L.	Cennet Meyvesi	1	66	<i>Pyracantha coccinea</i> 'Nana'	Ateş Dikeni	4
25	<i>Eleagnus angustifolia</i> L.	İğde	3	67	<i>Pyrus communis</i> L.	Armut	13
26	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunberg) Lindley	Yeni Dünya (Malta Eriği)	4	68	<i>Quercus</i> sp.	Meşe	7
27	<i>Euonymus japonica</i> L.	Altuni Taflan	1	69	<i>Ranunculus</i> sp.	Düğün Çiçeği	2
28	<i>Euphorbia pulcherrima</i> Willd. ex Klotzsch	Atatürk Çiçeği	2	70	<i>Robinia pseudoacacia</i> 'Umbraculifera'	Top Akasya	2
29	<i>Ficus carica</i> L.	İncir	12	71	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Yalancı Akasya	12
30	<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem	Kauçuk	1	72	<i>Rosa hybrida</i> L.	Gül	77
31	<i>Fragaria vesca</i> L.	Çilek	2	73	<i>Rubus</i> sp.	Böğürtlen	2
32	<i>Fritillaria imperialis</i> L.	Ters Lale	1	74	<i>Salix babylonica</i> L.	Salkım Söğüt	8
33	<i>Hedera helix</i> L.	Sarmaşık	14	75	<i>Solanum melongena</i> L.	Patlıcan	11
34	<i>Hyacinthus</i> L.	Sümbül	3	76	<i>Syringa vulgaris</i> L.	Leylak	11

35	<i>Hydrangea macrophylla</i> L.	Ortanca	12	77	<i>Thuja orientalis</i> L.	Mazı	7
36	<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	49	78	<i>Tilia</i> sp.	Ihlamur	2
37	<i>Juniperus sabina</i> L.	Sabin Ardıcı	6	79	<i>Tulipa gerneirana</i> L.	Lale	12
38	<i>Laburnum anagyroides</i> Med.	Sarı Salkım	1	80	<i>Ulmus glabra</i> 'Huds'	Karaağaç	1
39	<i>Laurus nobilis</i> L.	Defne	1	81	<i>Viburnum opulus</i> L.	Kartopu	6
40	<i>Lonicera</i> sp.	Hanımeli	7	82	<i>Viola</i> L.	Menekşe	7
41	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	Domates	13	83	<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma	20
42	<i>Malus communis</i> L.	Elma	57				

##### 5. TARTIŞMA VE SONUÇ (DISCUSSIONS AND CONCLUSION)

Peyzaj planlama çalışmalarında bitki türü seçimi toplumun sosyo ekonomik yapısı ile yörenin ekolojik koşullarına bağlı olarak ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişiklikler gösterir [32]. Türkiye'nin coğrafi özellikleri ve buna bağlı olarak da iklim karakteristiklerinde çok kısa mesafelerde büyük değişimler olabilmektedir. Bu değişimler bir yandan ülkenin bitki florasındaki zengin tür çeşitliliğinin kaynağını oluştururken diğer taraftan birbirine yakın yöreler arasında dahi bitki türü seçiminde yöresel farklılıklar oluşmasına neden olmaktadır. Bitki türü seçiminde yöresel farklılıkların oluşmasında yöre insanının dünya ve ülke genelinde oluşan zamana bağlı değişimlerle tarihsel süreç içerisinde şekillenen yaşam biçimleri ve alışkanlıkları da önemli derecede rol oynar.

Malatya Doğu Anadolu Bölgesinde kent nüfusu açısından Van ve Erzurum'un ardından 3. sırada, Türkiye genelinde ise 26. sırada yer almaktadır. Kent ve çevresi Anadolu ile Mezopotamya arasında geçit noktası olmasından dolayı tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Sahip olduğu coğrafi ve iklimsel özellikleri nedeniyle yüzyıllardır meyve yetiştiriciliği faaliyetlerinin yoğun olarak yapıldığı kentin bugünkü ismi de Hititler döneminde meyve bahçesi anlamına gelen "Melitue, Maldiya, Melita" kelimelerinden türemiştir.

Anket sonuçlarına göre kent halkının bahçelerinde dış mekan bitki tercihleri 15 farklı kombinasyon altında toplanmıştır. Katılımcıların %19,5'i bahçelerinde dış mekan bitkisi olarak yalnızca meyve ağaçlarını, %18,1'i yalnızca süs bitkilerini, %11,9'u meyve ağaçları ve süs bitkilerini birlikte, %11'i meyve ağaçları ve sebze bitkilerinden oluşan kombinasyonları tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %61,9'luk bölümü içinde meyve ağaçlarının da bulunduğu kombinasyonları tercih ederken, %54,3'lük bir kesim ise içerisinde süs bitkilerinin de bulunduğu kombinasyonları tercih etmiştir. Kent halkının dış mekan bitki tercihlerinde oluşan farklılık istatistiksel açıdan da anlamlıdır. Malatya kent halkının dış mekan bitki tercihinin işlevsellik ve estetiğin birlikte harmanlandığı Türk bahçe karakteristiği ile de uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Kent halkının bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerini temin ettikleri yer tercihleri incelendiğinde, bu konudaki önceliğin özel fidanlıklar ile komşu, akraba ve dostlarından oluşan sosyal çevrelerinden karşılamak şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Ki-Kare Testiyle tercihlerin istatistiksel olarak da ( $p < 0,05$ ) güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların dış mekan bitkilerinde aradıkları özellikler incelendiğinde, %31,2'si meyve verme özelliğine sahip olmasını tercih ederken, %30,5'i bitkilerin çiçek, yaprak, gövde güzelliği, bitki formu, renk, doku, uyum, vb. gibi estetik özelliklerini ön planda tuttukları yönünde tercih belirtmiştir. Bunları sırasıyla %13,1 ile herdemyeşil olması, %10 ile dikim ve bakımının zor olmaması, %8,1

hızlı büyüme, %3,8 ile hastalıklara karşı dayanıklı olma seçenekleri izlemekte olup, iklim ve toprak istekleri bakımından kanaatkâr olma özelliğini tercih etme oranı %3,1 olarak belirlenmiştir. Katılımcı tercihleri arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Ki-Kare testi sonuçlarına göre de tercihler arasındaki fark istatistiksel manada ( $p < 0,05$ ) güven düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen sonuçlara göre kent halkı, bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitkilerinde işlevselliği, bununla ilgili olarak da meyve verme özelliğini diğer özelliklere göre ön planda tutmaktadır.

Malatya'da kayısı envanterine ilişkin en eski yazılı metne 17. yüzyılda kenti ziyaret eden Evliya Çelebi tarafından yazılan Seyahatname isimli eserin 4. cildinde rastlanır. Buna göre o günlerde 53000 kişinin yaşadığı Malatya'da 7800 meyve bahçesi ile 7 kayısı çeşidinden söz edilmektedir. Takip eden tarihi süreç boyunca da bölgeye gelen çeşitli görevlerdeki kişilerce de yazılmış olan belgelerde aynı konu işlenmiştir [28]. Böylelikle meyvecilik ve onun da özelinde kayısı, ekonomik değerinin yanında Malatya için adeta kültürel bir değer durumuna erişmiştir. Bu şekilde meyve kültürüne sahip bir toplumun dış mekan bitki tercihinin de bu yönde olması beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir.

Katılımcıların dış mekan bitkilerinden yerine getirmesini beklediği en önemli fonksiyon %53,1'lik bir tercih oranı ile gölge oluşturma fonksiyonudur. Ankete katılanların %15,2'si havayı temizleme, %11,9'u mahremiyet sağlama, %6,7'si erozyon önleme ve %5,7'si ise bitkilerin gürültüyü önleme fonksiyonunu yerine getirmesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %7,4'ü tarafından, "diğer" seçeneği altında, esas olarak bitkilerden beklenen fonksiyonlardan ziyade, daha çok bitki özelliği başlığı altında değerlendirilmesinin daha uygun olduğu düşünülen ekonomik değer, verimli olma ve gıda üretimi şeklinde açıklamalardan oluşmaktadır. Ankete katılanların tercihleri arasındaki farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır. Anketlerin değerlendirilmesi ile elde edilen sonuçlar ışığında, kent halkının çoğunluğunun bitkilerden yerine getirmesini beklediği başlıca fonksiyon gölge oluşturmadır. Kent halkında bahçelerinde bulunan bitkilerden bu yönde oluşan yüksek beklentinin temelini, bölgede özellikle yaz aylarında oluşan yüksek sıcaklık değerleri ile güneşli gün sayısının fazla olmasının oluşturduğu düşünülmektedir.

Yapılan değerlendirme ve tasniflemeler sonucu ankete katılanların bahçelerinde 83 farklı bitki türünün bulunduğu belirlenmiştir. Bu türler arasında 176 katılımcının bahçesinde bulunan kayısı ağacı ilk sırada yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü'nün (FAO=Food and Agriculture Organization of the United Nations) 2010 yılı verilerine göre %70'i Malatya'da olmak üzere yıllık bazda dünya kuru kayısı üretiminin %81'i Türkiye tarafından gerçekleştirilmektedir [28]. Günümüzde bu derecede yüksek ekonomik bir öneme sahip olan ve tarihsel kayıtlar incelendiğinde kentte asırlar boyunca varlık göstermiş olması nedeniyle aynı zamanda kent için kültürel bir değer de kazanmış olan kayısı, kent halkı tarafından ev bahçelerinde de en çok tercih edilen bitki türü olarak dikkat çekmektedir.

Katılımcıların bahçelerinde kayısıdan sonra en fazla bulunan tür, iklim ve toprak istekleri bakımından son derece kanaatkâr olması nedeniyle, Türkiye'de 7 coğrafi bölgenin tümünde ağaçlandırma çalışmalarında kullanılan tek tür olma özelliğine sahip olan, Anadolu karaçamıdır [31]. Anadolu karaçamını sırasıyla dut, gül, kiraz, erik, elma ve ceviz izlemektedir. Tablo 9 incelendiğinde Malatya kent

halkının bahçelerinde kullandıkları dış mekan bitki tercihlerini ağırlıklı olarak meyve ağacı türlerinin oluşturduğu belirtilebilir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, kent halkının dış mekan bitki tercihlerinde tarihsel birikimin oluşturduğu kültürel durum etkin rol oynamaktadır. Bunun yanında özellikle son zamanlarda yapılan konutların peyzaj düzenlemeleri ile belediye tarafından park ve yol kenarlarındaki çalışmalarda farklı boy, doku, renk, tekstürde ağaç, ağaçcık, çalı ve yerörtücü türdeki bitkilerin kullanılması kentteki rekreatif kaliteyi artırıcı yönde olumlu ve önemli çalışmalardır.

#### **KAYNAKLAR (REFERENCES)**

1. Gezgın, D., (2007). Bitki Mitosları. Sel Yayıncılık, İstanbul.
2. Kendir, G. ve Güvenç, A., (2010). Etnobotanik ve Türkiyede Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi 30 (1):ss:49-80.
3. Walker, T.D., (1991). Planting Design. Van Nostrand Reinhold, ISBN: 0-471-29022-X, New York, 196 p.
4. Yılmaz, H., Irmak, M. A., (2004). Erzurum Kenti Açık-Yeşil Alanlarında Kullanılan Bitki Materyalinin Değerlendirilmesi. Ekoloji, 13 (52):ss:9-16.
5. Beckett, K.P., Freer-Smith, P.H., and Taylor, G., (1998). Urban Woodlands; Their Role in Reducing the Effects of Particulate Pollution. Environmental Pollution 99, pp:347-360.
6. Beckett, K.P., Freer-Smith, P.H., and Taylor, G., (2000). Particulate Pollution Capture by Urban Trees; Effects of Species and Windspeed. Global Change Biology 6 (3): pp:995-1003.
7. Akbari, H., Pomerantz, M., and Taha, H., (2001). Cool Surfaces and Shade Trees To Reduce Energy Use and Improve Air Quality in Urban Areas. Solar Energy 70 (3): pp:295-310.
8. Çepel, N., (1988). Peyzaj Ekolojisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Yayın No: 3510, İstanbul.
9. Novak, D.J., Civerolo, K.L., Rao, S.T., Sistla, G., Luley, C.J., and Crane, D.E., (2000). A Modeling Study of the Impact of Urban Trees on Ozone. Atmospheric Environment 34 (10): pp:1601-1613.
10. Akbari, H., (2001). Shade Trees Reduce Building Energy Use and CO<sub>2</sub> Emissions From Power Plants. Environmental Pollution 116, pp:119-126.
11. Kaya, L.G., (2009). Assessing Forests and Lands with Carbon Storage and Sequestration Amount by Trees in the State of Delaware, USA. Scientific Research and Essays, Vol. 4 (10), pp:1100-1108.
12. Heisler, G M., (1986). Effects of Individual Trees on the Solar Radiation Climate of Small Buildings. Urban Ecology 9 (3): pp :337-359.
13. Heisler, G.M. and Grant, R.H., (2000). Ultraviolet Radiation in Urban Ecosystems with Consideration of Effects on Human Health. Urban Ecosystems 4 (3): pp:193-229.
14. Erik, S., Tahtakaya, B., (2004). Türkiye Florası Üzerine, *Kebikeç* 17: ss:139-163.
15. Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S., (2005). Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı, WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) Yayını, İstanbul.
16. Beer, A.R., (1990). Environmental Planning for Site Development, E & FN Spon, London.
17. Eraslan, Ş., (2008). Yeşil Alanların Kentsel Alan Değerine Etkisinin Estetik, Ekonomik Ve Sosyolojik Açından Analizi:



- Isparta Çayboyu Mevkii Örneği. Yüksek Lisans Tezi, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Isparta.
18. Bayraktar, A. ve Aslanboğa, İ., (1985). Kentleşme Sanayileşme Etkileşiminin İzmir Kentinde Yaşama Ortamında Yarattığı Sorunlar. Türkiye 9. Şehircilik Günü, 6-7-8 Kasım, Eskişehir, ss:176-183.
  19. Kuş Şahin, C., Erol, U. E., (2009). Türk Bahçelerinin Tasarım Özellikleri. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, ISSN: 1302-7085, ss:170-181.
  20. Wallace, M., (2007). Geçmişten Günümüze Türk Kültüründe "Ev Bahçesi" Anlayışı Üzerine Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.
  21. Öztan, Y., (2004). Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı, Tisamat Basım Sanayi, Ankara, 304 s.
  22. Anon., (2007). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı MEGEP (Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi) PROJESİ, Ankara, 31 s.
  23. Sözen, N., Haleplioğlu, N., Şahin, Ş., (1991). Ülkemizde Süs Fidancılığının Durumu ve Pazar Açısından Karşılaşılan Sorunlar. Türkiye 1. Fidancılık Sempozyumu, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara, ss:411-419.
  24. Titiz, S., Çakıroğlu, N., Yıldırım, T.B., ve Çakmak, S., (2012). Süs Bitkileri Üretim ve Ticaretindeki Gelişmeler <http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/5tk0228.pdf>. Erişim Tarihi: 14.07.2012.
  25. Anon., (2010). Türkiye Süs Bitkileri Sektör Raporu. T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Antalya İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 9 s.
  26. Yıldız, N. ve Bircan, H., (1994). Uygulamalı İstatistik. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 704 Erzurum.
  27. TÜİK, (2012). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. Türkiye İstatistik Kurumu. [http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa\\_idari\\_yapi\\_10\\_sonrasi.RDF&p\\_ill=44&p\\_yil=2011&p\\_dil=1&desformat=html](http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2&ENVID=adnksdb2Env&report=wa_idari_yapi_10_sonrasi.RDF&p_ill=44&p_yil=2011&p_dil=1&desformat=html). (Erişim Tarihi: 14.07.2012).
  28. FKA, (2010). Kayısı Araştırma Raporu. Fırat Kalkınma Ajansı, Malatya, 63 s.
  29. OGM, (2010). Malatya İl Çevre Durum Raporu. Malatya Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Malatya, 366 s.
  30. MGM, (2012). 17199-Malatya Meteoroloji Bülteni, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Malatya Meteoroloji Müdürlüğü, Malatya.
  31. Çevik, İ., (1996). Karaçam Fidanlarının Soğuk Hava Depolarında Saklanmaları Üzerine Araştırmalar. Ege Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Teknik Bülten No: 4, ISSN No: 1300-9508, İzmir, 7 s.
  32. Var, M. ve Acar, C., (1995). Doğu Karadeniz Bölgesinde Toplumun Fidan Talebi ve Mevcut Fidanlıkların Üretim Programlarının Karşılaştırılması. KTÜ I. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi-Bildiriler I. Cilt, 23-25 Ekim, Trabzon.